

Tekst 2

In het jaar 1968 braken in Parijs heftige studentenrellen los. Om die reden wordt het jaartal 1968 in de geschiedschrijving wel beschouwd als het begin van een nieuw democratisch tijdperk. De denkbeelden van destijds zijn lang bejubeld, maar werden later steeds vaker bekritiseerd, zoals in onderstaande tekst, een bewerking van een tekst uit de Groene Amsterdammer van 17 maart 2001 van Peter Sas.

DE UITVERKOOP VAN '68

- 1 Een geest waart door Europa – de geest van '68. Alle machten van de westerse wereld hebben zich verenigd in een heilige drijfjacht tegen deze geest: de conservatieven, klein christelijk rechts, de liberalen en hun sociaal-democratische bondgenoten van de neoliberale 'Derde Weg'. Er is alom sprake van zedelijk verval. De klachten zijn bekend: het zelfzuchtige individualisme van het ik-tijdperk, het hedonisme van de consumptiecultuur, onverschilligheid jegens de medemens, de platte commercialisering van seksualiteit in de media, de ontwrichting van het gezin als hoeksteen van de samenleving. Schuldig aan dit zedelijk verval zou met name de geest van '68 zijn met zijn goedbedoelde hippie-idealen, zoals daar zijn: individuele zelfontplooiing, tolerantie jegens anderen, seksuele bevrijding en een kritische houding tegenover traditioneel gezag.
- 2 Deze heilige drijfjacht tegen de geest van '68, waarvan figuren als Joschka Fischer en Daniel Cohn-Bendit de bekendste slachtoffers zijn, neemt veelal de vorm aan van een neoconservatieve tegenbeweging. De Amerikaanse verkiezingen van november 2000 werden door de aanhangers van George W. Bush en zijn 'conservatisme met compassie' nadrukkelijk gepresenteerd als een referendum over de geest van '68, waarvan de libertijn Bill Clinton de incarnatie is. In Nederland is er de neoconservatieve beweging rond mensen als de Leidse rechtsfilosoof Andreas Kinneging en CDA-parlementariër Hans Hillen, die het huidige zedelijk verval dat zij aan de geest van '68 wijten, het hoofd willen bieden door terug te keren naar conservatieve waarden als kuisheid, burgermansfatsoen en respect voor autoriteit.
- 3 De geest van '68 met zijn hippie-idealen lijkt echter het slachtoffer van een schijnproces te zijn geworden. De zelfontplooiing van het individu dat met levensstijlen experimenteert om zo zijn 'echte ik' te vinden, is immers wat anders dan het zelfzuchtige individualisme van het materialistische yuppendom. Tolerantie jegens anderen is wat anders dan de onverschilligheid van het geatomiseerde individu: het maakt niets uit wat anderen doen zolang hij er zelf maar geen last van heeft. De kritische houding van de mondige burger is wat anders dan de opportunistische houding van de calculerende burger die zich niets aan de overheid gelegen laat liggen zolang hij daarmee ongestraft kan weggelopen. En seksuele emancipatie, het doorbreken van bekrompen taboes om tot een gezonder seksleven te komen, is wat anders dan de commerciële uitbuiting van seksualiteit door reclame, seksindustrie en media, met als wanstaltig hoogtepunt het televisieprogramma Seks voor de Buch.
- 4 Het huidige zedelijk verval is dus niet te wijten aan de idealen van '68 zelf; het is veeleer te wijten aan de neoliberale perversitering²⁾ van die idealen in de jaren tachtig en negentig, een punt dat onderbelicht blijft in de recente aandacht voor de erfenis van '68. In de jaren zestig en zeventig waren deze idealen nog ingebed in een linkse moraal van solidariteit en anti-kapitalisme. In de jaren tachtig en negentig echter moest deze linkse moraal onder invloed van politici als Reagan, Thatcher en Lubbers wijken voor de neoliberale moraal van meer marktwerking en minder verzorgingsstaat. Als gevolg daarvan konden de idealen van '68 alleen overleven als ze werden losgesneden van hun linkse wortels en vervolgens werden aangepast aan de

noot 2

perversiteren: op een verderfelijke wijze misbruiken, doen ontaarden

- werking van de markt en het bijbehorend winststreven. Alleen zo konden de idealen van '68 verkeren in hun neoliberale parodieën. Dat wil zeggen, alleen zo kon individuele zelfontplooiing verworden tot zelfzuchtig individualisme, tolerantie tot onverschilligheid, seksuele emancipatie tot commercialisering van seks, en de mondige burger tot calculerende burger.
- 5 De heilige drijfjacht tegen de geest van '68 berust dus op een sterk staaltje geschiedvervalsing. Dat de geest van '68 geen blaam treft, betekent echter geenszins dat de generatie '68 vrijuit gaat. De neoliberale pervertering van de idealen van '68 is mede te wijten aan het verraad van de babyboomers die in de jaren zestig en zeventig volwassen zijn geworden en die in de daaropvolgende decennia massaal naar het establishment zijn overgelopen. In de jaren tachtig vervuilden zij hun lange haren, weedpijpen en Che Guevara-posters voor hoge posities in het bedrijfsleven en de politiek.
- 6 Schrijnend voorbeeld is de verwording van de PvdA, die van tamelijk linkse partij onder Den Uyl veranderde in een representant van het neoliberalisme, en die onder Kok niet schroomde het regeringsbed te delen met aartsrivaal VVD. De idealen van '68 zijn door de generatie '68 zelf verraden en in de uitverkoop gedaan. Dit verraad was des te trouwelozer, omdat het veelal gekleed ging in de idealen waaraan het verraad werd gepleegd: het zogenoemde links lullen, rechts zakken vullen. Juist omdat de overgang van individuele zelfontplooiing naar zelfzuchtig individualisme zo subtiel is, lag het voor de hand om het laatste te rechtvaardigen met een beroep op het eerste.
- 7 Veelzeggend in dit verband is de echtscheidingsgolf van de jaren negentig waarin vooral mannen van middelbare leeftijd hun gezin in de steek lieten onder het mom van zoeken naar zichzelf, terwijl ze alleen maar op zoek waren naar een lekker jong ding. En wat te denken van een Menno Buch, die zich op het ideaal van seksuele bevrijding durft te beroepen ter rechtvaardiging van zijn commerciële uitbuiting van het seksleven van zielige en veelal psychisch labiele mensen? Of van de mondigheid van burgers die zich schaamteloos verzetten tegen de komst van een asielzoekerscentrum in hun wijk? Of van de tolerantie van het relativisme dat wordt gebruikt om onverschilligheid te maskeren? "Vrouwenbesnijdenis is in die culturen nou
- eenmaal gangbaar, en wie zijn wij om dat te veroordelen?"
- 8 Dat de idealen van '68 vaak werden gebruikt om een neoliberale pervertering te maskeren, verklaart wellicht waarom velen het huidige zedelijk verval abusievelijk toeschrijven aan de geest van '68 in plaats van aan de eigenlijke oorzaak: de opkomst van het neoliberale marktdenken. Maar er is meer aan de hand. Dat de geest van '68 door christelijk rechts of de liberalen voor de bron van alle ellende wordt gehouden, is niet verwonderlijk: gelet op hun behoudende en marktgerichte maatschappijvisie hebben zij er sowieso alle belang bij de kritische en antikapitalistische geest van '68 in een kwaad daglicht te stellen. Maar de tegenwoordige kritiek op de geest van '68 wordt tevens gespuid door leden van de generatie '68 zelf, door dezelfde babyboomers die toentertijd op Woodstock marihuana hebben gerookt, het Maagdenhuis hebben bezet en tegen de imperialistische oorlog in Vietnam hebben gedemonstreerd. Maar men zou toch beter moeten weten – de babyboomers zouden toch als geen ander moeten inzien hoezeer de idealen van '68 verschillen van hun neoliberale verdraaiingen uit de jaren tachtig en negentig? Deze zelfkritiek van de generatie '68 wordt echter volkomen duidelijk in het licht van het verraad dat zij aan haar eigen idealen heeft gepleegd door na de opstandige jaren zeventig massaal te kiezen voor goedbetaalde posities in het establishment.
- 9 Als de babyboomers op een eerlijke manier hun eigen rol in het ontstaan van het huidige zedelijk verval onder de loep zouden nemen, zouden zij niet zozeer hun idealen uit '68 als wel hun latere knieval voor het marktdenken als de belangrijkste oorzaak moeten aanmerken. Zij zouden dan met de neus op hun eigen verraad aan de geest van '68 worden gedrukt. Makkelijker dan je fouten van nu onder ogen te zien, is het om de fouten toe te geven die je eventueel in een vroeger leven hebt gemaakt. Om de pijn van een kritisch zelfinzicht te vermijden, leggen de babyboomers dan ook alle schuld bij hun voormalige ikken uit '68: "Ach ja, we waren toen nog jong en onbezonnen en deden een hoop domme dingen, maar nu hebben we gelukkig ons leven gebeterd ..." Een van de boegbeelden van '68, Jean-Paul Sartre, zou dit hebben doorzien als *mauvaise foi* –

- 10 kwade trouw: het jezelf bedotten om je eigen verantwoordelijkheid te ontlopen.
- De geest van '68 maakte deel uit van de Verlichting die sinds de achttiende eeuw in het Westen plaatsvindt, de strijd van de autonome en rationele mens tegen het van bovenaf opgelegde juk van traditionele en vaak irrationele autoriteiten. De culturele revolutie van de jaren zestig en zeventig was nodig om af te rekenen met het ondemocratische regentendom, de discriminatie van vrouwen en homo's, en de repressieve en dubbele seksuele moraal van de jaren vijftig. Natuurlijk zijn de 68'ers in hun strijd vaak te ver doorgesloten; het fenomeen partnerruil verdiende het om samen met het oranje formicameubilair op de schroothopen van de jaren zeventig te belanden. Maar daarbij moet worden aangetekend dat sommige excessen van de 68'ers nodig waren om de

- maatschappij blijvend te veranderen; om de koers van een samenleving recht te trekken moet je soms radicaal naar de andere kant doorbuigen.
- 11 Het huidige neoconservatisme, met zijn pleidooi voor burgermansfatsoen en respect voor traditionele autoriteiten, dreigt echter de fundamentele verworvenheden van de jaren zestig en zeventig, ja zelfs van de Verlichting als zodanig, ongedaan te maken. Tegen het neoconservatieve antwoord op het zedelijke verval in onze samenleving kunnen we ons daarom niet krachtig genoeg verzetten. Als we dit zedelijke verval willen aanpakken, dan gaat het dus niet aan om de geest van '68 uit te bannen. Wat we wel moeten doen is de geest van '68 bevrijden uit de neo-liberale toverlantaarn die hem op dit moment gevangen houdt.

De teksten die voor dit examen gebruikt zijn, zijn bewerkt om ze geschikt te maken voor het examen. Dit is gebeurd met respect voor de opvattingen van de auteur(s). Wie kennis wil nemen van de oorspronkelijke tekst(en), raadplege de vermelde bronnen. De Cevo is verantwoordelijk voor vorm en inhoud van dit examen.

Tekst 2 De uitverkoop van '68

- 22p **19** Maak een samenvatting in correct Nederlands van maximaal 200 woorden van de tekst *De uitverkoop van '68*. Zorg ervoor dat deze samenvatting begrijpelijk is voor iemand die de oorspronkelijke tekst niet kent. Uit je samenvatting moet duidelijk worden:
- welk maatschappelijk probleem de aanleiding vormt tot de kritiek op de jaren zestig;
 - wat een onjuiste analyse en een onjuiste aanpak van dit probleem is;
 - wat de juiste analyse van dit probleem is en welke rol de babyboomers bij dat probleem spelen;
 - wat de belangrijkste verdiensten van de jaren zestig zijn;
 - wat de juiste aanpak van het genoemde maatschappelijke probleem is.